

Александар М. Новаковић¹
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Депарتمان за србистику

Јована Р. Јаћимовић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
МАС србистике

УДК 004.738.5:37.064.2

371.213.3:929

Оригинални научни рад

Примљено: 12. 1. 2023.

Прихваћено: 15. 5. 2023.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gsrj.21.2023.03>

РАДНЕ БИОГРАФИЈЕ ПРЕДАВАЧА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА НА ОНЛАЈН-ПЛАТФОРМИ *ПРЕПЛИ*

У раду се анализирају радне биографије предавача српског као страног језика на платформи *Препли*, са циљем стварања јасније слике о квалификацијама које поседују, али и о начинима на који се представљају потенцијалним ученицима. За потребе реализације истраживања коришћене су метода опсервирања, дескриптивна метода и метода теоријске анализе са техником анализе садржаја. Грађу за ово истраживање чинило је укупно 67 радних биографија. Анализа прикупљених података је показала да се у улози наставника појављују професори српског као матерњег и српског као страног, затим професори страног језика (руског, енглеског, италијанског, арапског, француског и шпанског) професори хемије, музике, медицине, математике, затим економисти, инжењери, психолози, рукометаши, тенисери, па чак и они који, осим што су матерњи говорници српског језика, немају посебне професионалне квалификације. У вези са тим уочене су одговарајуће законитости у писању радних биографија и обликовању њихових саставних делова.

Кључне речи: српски као страни језик, предавач(и), платформе за учење језика, *Препли*, фриленсер(и)

1. Увод

Настава српског као страног језика се, од својих почетака па до дана данашњег, суочава са великим бројем изазова и промена. Њен историјски развитак, организација и реализација првенствено су се везивали за: центре за српски као страни језик при србистичким катедрама, народне/радничке универзитете, приватне школе и друге организације. Међутим, услед

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

гашења народних универзитета, као важних места у реализацији наставе српског као страног језика у прошлости, али и већег развоја и утицаја савремених информационо-комуникационих технологија, запажамо да значајнију улогу у повезивању предавача и ученика све више добијају електронске платформе за учење језика – *Preply*, *AmazingTalker*, *iTalki* и сл.

С обзиром на неспорну чињеницу да постоји заинтересованост за учење српског као страног језика, велики број предавача се одлучује да своје знање и вештине подели са ученицима путем интернета, добијајући статус *фриленсера* (енгл. *freelancer*). У *Српском речнику новијих англицизама* реч *фриленсер* има два значења: 1. *интернет особа* која своје стручне услуге пружа путем интернета, често страном наручиоцу = радник на интернету и 2. *хонорарац* – који се издржава од хонорарних или повремених послова. За предаваче српског као страног језика реализација часова путем електронских интерактивних платформи је комерцијалне природе и представља главни или алтернативни извор прихода. Но, имајући у виду да било који заинтересовани појединац може бити/постати предавач српског као страног језика на поменутиим платформама, настојали смо да спроведемо истраживање које ће нас ближе упознати са професионалним компетенцијама предавача и начинима на који је пожељно обликовати радне биографије за представљање потенцијалним ученицима.

Рад се састоји из пет поглавља. Након уводних напомени, детаљно је образложена методологија истраживања. У трећем поглављу истакнуте су основне карактеристике платформе *Препли*, док је у четвртом поглављу представљена анализа резултата спроведеног истраживања. У петом поглављу су изведени најважнији закључци.

2. Методолошке поставке истраживања предмет и циљ истраживања

Развој савремених информационо-комуникационих технологија је, као што нам је добро познато, утицао на промену начина на који учимо и подучавамо, обезбеђујући нове могућности за организацију и реализацију наставног процеса. Иако је настави српског као страног језика било потребно више деценија да се успостави и осамостали, са отварањем центара при србистичким катедрама у Београду, Новом Саду, Нишу и Крагујевцу, повећањем броја заинтересованих истраживача и предавача, али и захваљујући приливу већег броја странаца услед отворене друштвене, економске и политичке активности Републике Србије, данас показује потенцијал да се у блиској будућности својим квалитетом (и у теоријском и у методолошком смислу) приближи наставама других страних језика. У вези са тим, последњих година се све више пажње посвећује питањима могућности њене реали-

зације путем интернета. Осим о употреби добро познатих електронских платформи за реализацију наставе на даљину, имплементацији дигиталних уџбеника, све више се говори о платформама комерцијалне природе за рад од куће, какве су *Preply*², *AmazingTalker*, *iTalki* и сл. Пракса нам показује да наставници српског језика и књижевности на поменутиим платформама проналазе могућност (алтернативног) запослења држањем часове српског као страног језика, показујући наклоност ка платформи *Prepli*. Но, осим школованих предавача, часове српског као страног језика реализују и предавачи другачијег професионалног усмерења, о чему постоје појединачни записи у научним радовима – Кремзер 1984; Новаковић 2022а; 2022б. Имајући у виду да се на поменутој платформи могу пронаћи подаци о професионалним компетенцијама предавача, предмет овога рада је анализа њихових радних биографија, са циљем стварања јасније слике о квалификацијама које поседују, али и о начинима на који се представљају потенцијалним ученицима.

Задаци истраживања

У складу са постављеним предметом и циљем истраживања издвојили смо следеће истраживачке задатке:

Утврдити број предавача српског као страног језика на платформи *Prepli*.

Анализирати професионалне компетенције предавача на основу доступних радних биографија.

Сагледати могуће везе између начина писања радних биографија и броја ученика.

Издвојити примере добро написаних радних биографија и/или њихових делова на платформи *Prepli*.

Методe и узорак истраживања

У складу са одређеним предметом, циљем и задацима истраживања у раду смо користили методу опсервирања, дескриптивну методу и методу теоријске анализе са техником анализе садржаја. Грађу за ово истраживање чинило је укупно 67 радних биографија предавача српског као страног језика на платформи *Prepli*. За одабир радних биографија на наведеној платформи користили смо интегрисану могућност претраге садржаја према кључним речима: „Serbian”. Истраживање је реализовано средином новембра 2022. године, а сви подаци су дескриптивно објашњени и представљени помоћу табела и графикона.

² У даљем тексту ћемо користити транскрибовану варијанту – *Prepli*.

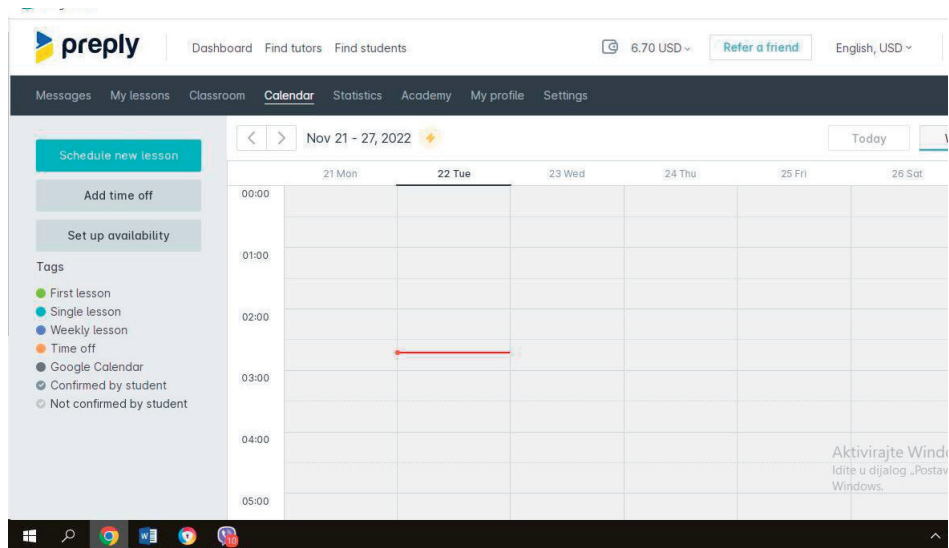
3. Шта је *Препли*?

Препли (енг. *Preply*) представља платформу за учење језика путем интернета,³ чији је основни циљ повезивање предавача и ученика заинтересованих за савладавање страног језика.⁴ Иако је првобитна замисао била учење језика, о чему сведочи мотивацона порука *Учите језик на лак начин*, данас се на овој платформи, осим језика, може изучавати велики број предмета – од уметности до математике и компјутерских наука. Платформу су 2012. године покренули у виду стартап-компаније украјински стручњаци са визијом да обликују будућност ефикасног учења, као и са задатком да „покажу свету како изгледа добро учење језика” (preply.com/en/about-us). Према подацима на званичном веб-сајту, платформа је усмерена на неговање одређених вредности: људскости, хуманости, прагматичности, амбициозности, скромности и радозналости. Ипак, реч је о платформи комерцијалне природе, која функционише на бази процентуалне зараде за пружену могућност комуникације и сарадње између предавача и ученика.⁵ Другим речима, платформа *Препли* представља онлајн-окружење за успостављање комуникације између предавача и заинтересованих ученика путем интегрисаних алата за остваривање текстуалног, аудио-видео контакта и размену материјала. Може се покренути на свим врстама мобилних уређаја – од мобилних телефона, преко таблета до рачунара. Корисничко окружење је врло једноставно за употребу и омогућава наставницима ефикасно сналажење и рад унутар саме платформе. Захваљујући пажљиво осмишљеној навигацији, предавач врло лако долази до интегрисаних функција – порука, заказаних лекција, календара, учioniце за реализацију наставе, статистичких параметара о раду, усавршавањима, подешавања и ажурирању сопственог профила (в. фотографију 1). Свака од побројаних функција, како јој и само име казује, требало би да предавачу олакша припрему, заказивање и реализацију наставе, односно комуникацију са ученицима. Осим успостављања контакта са учеником („један-на-један”), и прихватања/заказивања часова, платформа омогућава директну реализацију часова кроз остваривање аудио, видео и текстуалне комуникације и уз коришћење електронске „беле табле”.

³ Званична интернет адреса платформе је: preply.com.

⁴ И предавачи и ученици се називају *Преплери*.

⁵ Доступни подаци на платформи показују да се проценат креће и до 30% зараде сваког појединачног предавача, уз могућност смањења провизије за већи број реализованих часова.

Фотографија 1. Изглед корисничког окружења на платформи Препли

На платформи се могу учити многи језици света (енглески, шпански, француски, немачки, јапански, италијански, корејски, арапски, кинески, руски, португалски, пољски, турски, немачки, украјински, шведски, јерменски, норвешки, грчки, хебрејски, чешки, грузијски, мађарски, фински, хинду, персијски, литвански, словачки, вијетнамски, дански, белоруски, румунски, ирски, бугарски, бенгалски, индонежански, латински и сл.), укључујући и српски језик. И предавачи и заинтересовани ученици се на платформу пријављују кроз неколико једноставних корака, при чему, како се наглашава на самој платформи, нема посебних захтева у погледу образовања и искуства предавача (и ученика). Дакле, свако ко пожели да постане предавач (и/или ученик), то може учинити на платформи *Препли*, креирајући сопствену радну биографију додавањем фотографије, двоминутног видео-представљања, кратког и дугог описа, искуства, диплома, описивањем вештина, предмета и одређивањем цене часа и радног времена. Пракса нам показује да управо од начина креирања и представљања радне биографије зависи и успех у проналажењу заинтересованих ученика, због чега су се запослени у компанији *Препли* потрудили да корисним упутствима посао пријављивања, креирања радне биографије и рада у виртуелном окружењу олакшају и наставницима и ученицима (<https://help.preply.com>).

4. Анализа и дискусија резултата истраживања

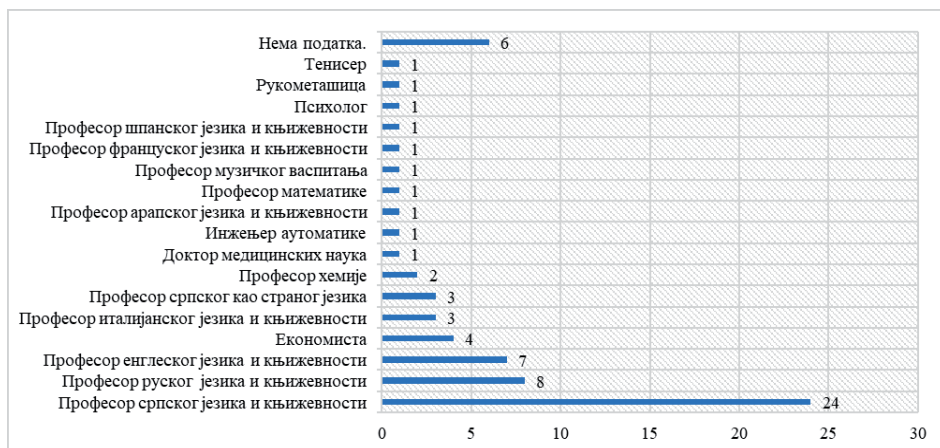
У тренутку реализације истраживања (од 14. до 20. новембра 2022. године) укупно 67 наставника подучавало је српски језик путем платформе *Препли* (енгл. *Preply*), од чега 14 особа мушког пола и 53 особе женског

пола. Предавачи су пореклом из Србије – 61 (89,71%), Босне и Херцеговине – 5 (7,35%), односно Црне Горе – 1 (1,47%). Важно место у обликовању своје радне биографије на профилу предавача заузимају информације о школској спреми и познавању страних језика. Анализа јавних радних биографија показала нам је да се у улози предавача налазе: професори српског језика и књижевности (24; 35,82%), професори руског језика и књижевности (8; 11,94%), професори енглеског језика и књижевности (7; 10,45%), професори италијанског језика и књижевности (3; 4,48%), професори српског као страног језика (3; 4,48%), професор арапског језика и књижевности (1; 1,49%), професор француског језика и књижевности (1; 1,49%), професор шпанског језика и књижевности (1; 1,49%).⁶ Но, приметно је да се као предавачи појављују и: економисти (4; 5,97%), професори хемије (2; 2,99%), математике (1; 1,49%) и музичког васпитања (1; 1,49%), доктор медицинских наука (1; 1,49%), инжењер аутоматике (1; 1,49%), психолог (1; 1,49%), рукометаша (1; 1,49%) и професионални тенисер (1; 1,49%). Такође, није занемарљив број оних који немају посебно стручно и професионално образовање, већ српски предају зато што им је матерњи језик – 6; 8,96% (в. графички приказ 1). У вези са питањем образовања предавача српског као страног језика, у литератури је раније писано о пожељним професионалним карактеристикама. Александар Новаковић (2022а) у први план ставља професоре српског као страног језика и професоре српског као матерњег језика, сматрајући их најкомпетентнијим за реализацију ове врсте наставе. Ипак, у литератури се могу пронаћи и другачији погледи на наведено питање. Тако је 1984. године Никола Кремзер на прво место ставио професоре страних језика, јер познају и матерњи и, врло често, језик својих ученика (Крезмер 1984: 31). Са друге стране, сматрамо да квалификација „матерњи говорник” не може бити довољна за реализацију наставе српског као страног језика, јер „не може сваки говорник српскога језика да буде и одговарајући наставник” (Велимирац 2016: 28).⁷ „У учioniчком типу часа, предавач је реализатор свих метода и захваљујући њему сваки језички садржај може да се креира у духу добре атмосфере и плодне подлоге за стицање нових знања. Али, исто тако, не постоји довољно добра метода ни довољно добар инструмент које немотивисан и недовољно стручан предавач не може упропастити” (Крајишник 2016: 16). У вези са тим, добром делу предавача, који су реализовали наставу српског језика у тренутку истраживања, рад на платформи представља примарни извор прихода. Са једне стране, велики број предавача (посебно професора српског језика и књижевности) наводи је искуство рада у државним и приватним школама у прошлости, док

⁶ Професори страних језика, уз наставу српског као страног језика, реализују и наставу страног језика који су студирали.

⁷ Некада је било уврежено мишљење да било који изворни говорник може бити најбољи учитељ свог матерњег језика (Новаковић 2022а).

их је, са друге стране, свега неколико који имају званични радни статус и којима рад на платформи представља додатни извор прихода. Из тог разлога закључујемо да рад на платформи *Препли* представља вид алтернативног запослења (пре свих, професора српског језика и књижевности, те и професора страних језика).

Графички приказ 1. Стручна спрема предавача српског као страног језика на платформи *Препли*

Неизоставан сегмент у представљању своје радне биографије јесте и навођење знања страног језика. Иако у литератури постоје опречна мишљења у вези са тим да ли у настави страних језика треба користити *језик који се учи* или *језик посредник* (Трнбул, Арнет 2002; Литлвуд, Ју 2009), пракса нам показује да се на анализираној платформи употреба страног језика сматра предношћу која може утицати на одлуку ученика да изабере оног предавача који познаје или матерњи језик самог ученика или други страни језик који ученик користи. Реч је управо о западној методолошкој традицији, која је доминантна на платформама ове врсте. Према правилу, највећи број предавача на платформи *Препли* навео је да познаје: енглески језик – 46 потврда, руски језик – 12 потврда, немачки језик – 8 потврда, шпански језик – 8 потврда, француски језик – 7 потврда, италијански језик – 3 потврде, грчки језик – 3 потврде, мађарски језик – 2 потврде, кинески језик – 2 потврде, те арапски језик – 2 потврде. Наведени подаци нам сведоче да предавачи ангажовани на анализираној платформи познају више од једног страног језика,⁸ што у условима конкурентности на тржишту представља један од средстава за привлачење пажње потенцијалних ученика.⁹ До тренутка реализације ис-

⁸ Приметно је да предавачи наводе врло високе нивое познавања страног језика, од којих многи своје знање нису потврдили достављањем одговарајућег документа/дипломе.

⁹ Врло је интересантан податак да (у настојању да дођу до већег броја ученика) поједини

траживања предавачи су, посматрајући укупан збир часова, одржали преко педесет хиљада часова, при чему има оних који су имали свега десетак, али и оних који су реализовали преко три и четири хиљаде часова. Узев у начелу, предавачи који су наводили познавање два или три страна језика на анализираној платформи имају преко хиљаду реализованих часова. Ипак, међу њима има и оних који су прешли границу од хиљаду одржаних часова, а да су притом навели познавање само једног страног језика. Наведени податак нам говори у прилог чињеници да, осим познавања страног језика, број реализованих часова (и ученика) зависи и од: дужине „радног стажа” и начина (и метода) представљања самог предавача.

Неопходан сегмент обликовања радне биографије на платформи *Препли* представља и уводно представљање кандидата у свега неколико (дозвољених) речи и фотографијом¹⁰. Да би остварио позитивне резултате у учioniци, наставник мора поседовати одређене личне и професионалне квалитете. У вези са тим, Вукасовић наводи да је важно да наставник има педагошко и предметно-стручно образовање¹¹, свестрану општу културу, да буде морално изграђена личност, да има моралне и интелектуалне квалитете, да има позитиван однос према раду, да воли своје звање, да поседује интелектуалне и говорне способности, да влада собом, да је оптимистичан, да има смисао за хумор, да уважава ученикову личност, да буде доследан и правичан (Вукасовић 1990: 25). Сугестије предавачима у горепоменутом упутству саме компаније *Препли* поклапају се са теоријским знањима о очекиваном професионалном лику. Наиме, у њему се наводи да је пожељно да предавачи одговоре на три питања: *Шта је главни квалитет предавача?*,

наставници српскога језика наводе познавање хрватског језика. Поштујући искључиво лингвистичке критеријуме (генетски, структурни и комуникативни), аутор овога рада не сматра да је хрватски језик засебни језик, заступајући ставове Одбора за стандардизацију српског језика као најмеродавније институције за проучавање језичке ситуације на простору Републике Србије. Историјски гледано, у Европи је у XIX веку искључиво коришћен назив *српски језик* (Ковачевић 2014: 13). На просторима на којима је званично био у употреби српски језик дошло је до формирања различитих нација и држава, што је испраћено усложњавањем језичке политике и честим занемаривањем научних критеријума зарад политичких пројеката (в. Радовановић 1997). Српски, хрватски и бошњачки језик представљају један те исти језик.

¹⁰ Кандидати у упутству за креирање сопственог профила добијају савете за стварање „идеалне фотографије”, које су у великој мери испоштовали сви предавачи српског као страног језика: 1. осмехните се и гледајте директно у камеру; 2. опсеците главу и рамена; 3. поравнајте по средини усправну фотографију; 4. користите неупадљиво светло и позадину; 5. дозволите да ваше лице и очи у потпуности буду видљиви; 6. избегавајте коришћење логота и информација о контакту; 7. будите једини на фотографији.

¹¹ Зобеница и Стипанчевић говоре о улози и месту наставника у процесима глобализације, истичући важност квалитетне припреме и образовања. Ауторке говоре о важности развоја предметних, дидактичко-методичких и психолошких компетенција, као и компетенција за комуникацију и сарадњу, општих и интеркултуралних компетенција (Зобеница, Стипанчевић 2017: 110).

Који су посебни квалитети (као што су године искуства, број ученика, дипломе)?, односно *Шта предавача разликује од свих осталих?*. Арсић запажа да „од личности наставника у великој мери зависе квалитативни и квантитативни аспекти учења, интерперсонални односи и клима у разреду, васпитни и наставни поступци, методе и резултати руковођења” (Арсић 1996: 98). Анализа радних биографија нам је показала да се предавачи најрадије одлучују да поштују поменуте предлоге и представе себе кроз стечену титулу након завршеног факултета¹² (професор руског језика и књижевности; професор српског језика и књижевности; доктор хемијских наука), додајући и податке о стеченом искуству (*онлајн тутор са пет година искуства; професор српског језика са искуством*), личним особинама (*ентузијастичан професор српског језика са 16 година искуства*), познавању страног језика (*Српски језик је мој матерњи, али говорим и разумем енглески врло добро; Лиценцирани TEFL предавач са 4 године искуства*) или положеном испиту за лиценцу (*лиценцирани професор српског језика и књижевности са 10+ година искуства; лиценцирани професор српског језика; лиценцирани професор италијанског језика*), указујући на: чињеницу да им је српски језик матерњи (*матерњи говорник српскога језика са пет година искуства; лиценцирани професор енглеског језика из Србије*) или на сопствене хобије (*тенис, аеродроми, књиге, филмови*).¹³ Последња два наведена поступка својствена су посебно онима који нису школовани професори српског језика и књижевности, већ су другачијег професионалног усмерења. Ипак, као врло функционални поступци представљања радне биографије предавача појављују се и: кратка директна питања упућена ученику (*Да ли желите да имате способности да течно говорите српски?*), изреке (*Хајде да учимо српски!, Учење не мора да буде досадно!; Српски за све!*) или досетке (*Учим вас како да пијете ракију од 2020. године*¹⁴; *Научићу вас како да искажете себе помоћу српског језика*). Запажамо да је у многим радним биографијама предавача дошло до појаве различитих комбинација горенаведених поступака за кратко представљање.

Уз кратко представљање, од предавача се очекује да потенцијалним ученицима саопшти нешто више о себи: професионалним компетенцијама, радном искуству, стеченим вештинама, начинима подучавања, наставним материјалима и посебним областима интересовања. С обзиром на чињеницу да радне биографије подлежу провери, предавачи су у обавези да прате

¹² Докторанди српског језика и књижевности, према неписаном правилу, наводе и свој статус студената докторских студија.

¹³ Рајанс издваја три базична фактора који чине три димензије личности наставника: димензију топлине, разумевања и пријатељства; димензију одговорности, пословности и систематичности; димензију стимулативности, имагинативности и ентузијазма (Рајанс 1970: 20).

¹⁴ Предавач који користи досетку у свом кратком представљању има преко четири хиљаде одржаних часова.

дате инструкције, водећи рачуна да: 1) не објављују своје личне податке и информације о могућностима сарадње ван платформе, 2) пишу о себи у првом лицу (не у трећем!), 3) не позивају ученике на бесплатне часове (јер то нису!), 4) не копирају садржаје својих професионалних биографија и 5) обавезно користе само један језик. Анализа описаног одељка у радним биографијама предавача показала нам је да се готово сви предавачи, без изузетка, придржавају горенаведених смерница. Уочљиво је постојање општих места као што су: 1) кратко представљање (име, стручност, године искуства и личне особине) (*Ја сам Јелена и желела бих да Вам помогнем да побољшате своје језичке вештине. Дипломирала сам на Филолошком факултету и професор сам италијанског и шпанског језика, културе и литературе. Тренутно се усавршавам на мастерским студијама на пољу примењене лингвистике зато што сам опчињена подучавањем и дељењем свога знања са осталима! Почела сам да подучавам пре две године, док сам још увек била студент.*)¹⁵; 2) изражавање веровања ефикасности учења кроз игру (*Верујем у интерактивно подучавање кроз игру и желим да поделим своје знање са људима који су заинтересовани за учење српског језика; граматика је неизоставни део процеса учења, али не мора да буде замарајућа. моји часови су забавни и опуштајући и покушавам да користим индивидуализовани приступ сваком ученику у складу са његовом личношћу, жељи и нивоу познавања језика.*); 3) истицање могућности за прилагођавање метода потребама студената¹⁶ (*Прилагођавам методе и лекције потребама студената, те могу да радим са почетницима, али и напредним говорницима.*); 4) окретање ка учењу граматике у историјско-културном контексту (*Осим граматике и речника, покушаћу да обезбедим ученицима информације о културној и историјској основи српског језика.*); 5) истицање личне жеље са успостављањем нове сарадње (*Једва чекам да упознам нове људе заинтересоване да уче српски.*) и 6) упућивање снажног позива за сарадњу (*Очекујем да Вас упознам ускоро; Рецимо „Живели!“; Будите слободни да ме контактирате у вези са било којим питањем на мојим часовима!*). Од шездесет и седморо предавача српског као страног језика чак шездесет и шесторо је своју радну биографију представило на енглеском језику, док је само један предавач то учинио користећи руски језик. У вези са познавањем страних језика, више предавача је у овом одељку посебно истакло поседовање званичних сертификата о познавању енглеског језика. Такође, неколико предавача је у своме представљању користило и симболе (популарно, „смајлије“), како би изречени и

¹⁵ У заградама је дат превод аутора са енглеског на српски језик.

¹⁶ Емпатија доприноси томе да се студенти осећају пријатно, слободно, прихваћено, уважено и схваћено (Бјекић 2000: 499–520). Наравно, емпатичност није нешто што већина наставника поседује. Због тога се емпатија вежба и свесно развија. Захваљујући таквим напорима наставник уједно развија особину толерантности и стрпљивости, дајући свим студентима (а и колегама) довољно времена, простора и прилике да се искажу, разумевајући њихове потребе, жеље и могућности.

написани садржај повезали са њиховом визуелном представом: 🎓 – образовање; 📅 – године искуства; 😊 – изражавање наде за успостављање нове сарадње; 📞, 📧 – исказивање спремности да посвећено раде; 📱 – позив за заказивање првог часа и сл.

Табела 1. *Кораци у кратком и дугом представљању предавача на платформи Препли*

Кратко представљање	Дуго представљање
Титула/занимање	Име
Године искуства у настави	Стручност
Личне особине предавача	Године искуства у настави
Познавање страног језика	Личне особине предавача
Информација о поседовању лиценце	Методe подучавања
Истицање чињенице да је српски матерњи језик	учење кроз игру прилагођавање метода потребама самих ученика
Упознавање са хобијима	учење језика у одговарајућем историјско- културном контексту
Кратка директна питања упућена ученику	
Изреке	Истицање жеље за успостављањем нове сарадње
Досетке	Упућивање снажног позива за сарадњу

Осим наративног представљања, платформа *Препли* очекује да се предавачи потенцијалним ученицима представе и путем видео-садржаја, који је саставни део у креирању радне биографије. Физички изглед професора важна је компонента која утиче на перцепцију његовог професионалног лика. Осим по раду и понашању, професор треба бити студентима узор и својом појавом, остварујући садејство духовног и физичког живота. Фрибург и Воркман долазе до закључка да захваљујући свом физичком изгледу професори постају узор понашања својим студентима (Фрибург, Воркман 2017: 32). Поштовање физичког изгледа представља професионалну особину, јер директно утиче на репутацију професора у учионици и изван ње и доприноси постизању ауторитативности и поштовања. Оснивачки тим компаније сматра да је „*уводни видео-запис* одличан начин да се успостави контакт са ученицима кроз обезбеђивање интерактивног прегледа јединствених вештина и особина предавача” (<http://skr.rs/zXn3>). Имајући у виду важност овог начина представљања, предавачима се у оквиру одељка *помоћ* дају смернице и кораци за креирање видео-записа. У погледу садржаја очекује се да се предавач представи (само именом), каже одакле је, шта подучава и које стране језике зна, упозна студенте са професионалним вештинама, годинама искуства, стилем и методама подучавања, укаже на наставне материјале (које ће користити) и типове курсева које ће реализовати,¹⁷ односно да ох-

¹⁷ Већина наставника у одељку за представљање курсева српског језика наводи следеће: српски језик за почетнике, српски у конверзацији, интезивни српски језик, српски језик за одрасле, пословни српски језик, српски језик за децу, српска књижевност.

рабри ученике да се пријаве за час, уз одговарајући (мотивациони) поздрав. Уз наведено, од предавача се очекује да се осмехују и исказују пријатељски став, сниме свој видео из делова, водећи рачуна да у сваком делу користи страни језик који познаје, те и да открије своје хобије и животна интересовања значајна за наставу. Анализа видео-представљања предавача српског језика нам је показала да већина предавача поштује дате смернице. Предавачи који имају највећи број одржаних часова у потпуности поштују форму коју су предложили оснивачи компаније, уз повремено мењање (за)датог редоследа. Три су ствари уочљиве у већини анализираних видео-записа: 1) наставници се представљају на страном језику (или страним језицима) које познају¹⁸, 2) у први план истичу стручност (кроз навођење завршеног факултета), године искуства, познавање страног језика (уз навођење стечених диплома) и 3) указују на могућност прилагођавања часова потребама, жељама и могућностима својих ученика.¹⁹ С обзиром на чињеницу да видео-записе снимају водећи рачуна о обрасцу, приметна је доза нелагодности у фацијалним експресијама и говору, те постизање природности представља приоритетни задатак коме се предавачи морају посветити.²⁰ Наиме, предавачи са одржаним великим бројем часова на платформи су у томе успели, због чега се поставља логично питање у којој мери видео-записи помажу успостављању првог контакта са ученицима. Рекли бисмо, по свему судећи, изузетну. Уз наведено, неколико предавача настоји да расположиво време у видео-запису демонстрира део часа у вези са неким интересантним питањем из граматике српскога језика.²¹

С обзиром на чињеницу да је пријава и коришћење платформе комерцијалне природе, предавачима је остављена могућност да самостално одреде цену свога часа. Анализа доступних података на платформи нам је показала да предавачи настоје да понуде цену која ће се, у датим друштвено-економским околностима, ученицима учинити најприхватљивијом. Најнижа забележена цена часа у тренутку реализације истраживања је била 6 долара, а највиша 54 долара по часу, при чему је просечна вредност часа процењена на 18,63 долара. Најнижу цену часа понудио је предавач који

¹⁸ Велики број предавача се, након представљања на страном језику, представља или бар поздравља своје ученике на српском.

¹⁹ Ретки су случајеви у којима предавачи одступају од обрасца, наводећи сопствене утиске о језику (његовој лепоти и сложености), времену, искуствима рада у другим областима и сл.

²⁰ Ране студије су показале да физички изглед и облачење представља битну форму невербалне комуникације, која је изузетно важна приликом доживљаја одређене личности (Донсон 1982; Бикман 1974: 49), јер није могуће носити одећу без одавања социјалних сигнала. Од професора се очекује да има развијену свест о важности усавршавања невербалне, али и вербалне комуникације, јер је говор друга компонента професорове личности са којом се студенти упознају.

²¹ Нажалост, реч је о спорадичним случајевима, те нисмо могли да истражимо везу између таквог вида представљања и званичног броја ученика.

је експлицитно навео да нема завршен факултет, већ је матерњи говорник српскога језика, док је највишу цену поставио професор природних наука – математике. Узимајући у обзир професионално усмерење предавача, запажамо да су просечне цене часова следеће: професори српског језика и књижевности своје часове у просеку цене 19,61, професори српског као страног језика 21, професори руског језика и књижевности 18,29, професори италијанског језика и књижевности 25, професори енглеског језика и књижевности 18,57, професори шпанског језика и књижевности 18, професори француског језика и књижевности 20, док сви остали своје часове вреднују испод наведених просека. Уколико упоредимо број реализованих часова на платформи са предложеним ценама часа, приметимо да предавач који има преко четири хиљаде одржаних часова свој час наплаћује 29 долара, док велики део предавача који имају између хиљаду и три хиљаде реализованих часова цени између 12 и 25 долара (водећи рачуна и осталим факторима какви су: професионална оријентација, године искуства у настави и на самој платформи, познавање страног језика и сл.).

5. Закључак

Анализа резултата истраживања нам је показала да се настава српског као страног језика у XXI веку не реализује само у званичним центрима и приватним школама, већ и путем комерцијалних онлајн-платформи. Њихова основна функција је повезивање предавача и ученика који би желели да на брз и ефикасан начин овладају српским језиком. Реч је о тржишно оријентисаном виртуелном простору за подучавање и учење у коме се одвија својеврсна трка између предавача за успостављање контакта са новим ученицима, при чему се као легитимно средство тржишног делања појављују начини исписивања радне биографије. Пракса нам показује да наставници који приликом њеног стварања унесу и најмању промену у односу на платформом задати образац остварују интеракцију са већим бројем ученика. Као неизоставни делови радне биографије појављују се: 1) професионалне компетенције; 2) познавање страног језика; 3) наративно представљање предавача; 4) избор фотографије и видео-записа и 5) цена часа.

Анализирајући радне биографије предавача утврдили смо да међу њима има, наравно професора српског као матерњег и српског као страног језика, професора страних језика (руског, енглеског, италијанског, арапског, француског и шпанског), затим професора хемије, музике, медицине, математике, али и економиста, инжењера, психолога, рукометашица и тенисера, па чак и оних који се налазе у улози предавача само зато што им је српски матерњи језик. С обзиром на професионалне компетенције предавача, можемо закључити да рад на платформи *Препли* представља главни или алтернативни извор

прихода, при чему је у првом плану њена комерцијална природа. Израчунали смо да је у последње две године путем платформе одржано преко педесет хиљада часова. У вези са тим, интересантно је да своје часове највише вреднују они који и нису професионално оријентисани ка настави српског (као матерњег или страног) језика. Важан сегмент представљања радне биографије јесте навођење и познавања страног/страних језика, при чему највећи број предавача познаје енглески језик, а затим руски, немачки, шпански, француски, италијански, грчки, мађарски, кинески и арапски. У сврху постизања конкурентности на платформи, предавачи врло често наводе све језике које су током школовања учили, истичући наведени податак на више места у радној биографији. Тако се уз навођење страног језика у кратком представљању наводе и подаци о личним особинама, стеченој лиценци, искуству и сопственим хобијима. Осим кратког представљања, предавачи у радној биографији имају и могућност да ученике подробније упознају са својим вештинама и компетенцијама, придржавајући се обрасца својих колега: име, стручност, године искуства, личне особине, методи учења и подучавања, са нагласком на учење граматике у историјско-културном контексту, истицање личне жеље за успостављањем нове сарадње и упућивање снажног позива за сарадњу. У настојању да привуку пажњу потенцијалних ученика неретко користе и симболичке представе („смајлије”). Такође, важно место заузима и видео-представљање, при чему је уочљиво да у већини радних биографија постоји доза нелагодности у фацијалним експресијама и говору предавача, услед настојања да се испоштује платформом предочена форма.

Из свега наведеног примећујемо да платформа *Препли* привлачи пажњу све већег броја предавача, којима ова врста рада представља примарни извор прихода. С обзиром на чињеницу да до сада није реализовано, а ни објављено слично истраживање, овим радом смо настојали да пружи­мо општи поглед на платформу и спознамо који су начини (ис)пис(ив)ања радних биографија на електронским платформама за подучавање и учење српског као страног језика. Верујемо да ће се развој анализираних и других сличних платформи у блиској будућности интензивирати, те да овај рад може бити користан путоказ младим предавачима за стицање основних знања о начину њиховог функционисања.

Цитирана литература

- ЗОБЕНИЦА, Николина, Ана, Стипанчевић. Улога и компетенције наставника у глобализованом друштву. *Педагошка стварност*, Год 63, Бр. 2: 107–119, 2017.
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. Са крњим српским језиком у Европску унију. *Српски језик, књижевност и култура у процесу евроинтеграција*. Крагујевац: ФИЛУМ, 2014.

- КРАЈИШНИК, Весна. Нека питања из методике наставе српског као страног језика. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 7–26, 2016.
- НОВАКОВИЋ, Александар. *Увод у методiku наставе српског као страног језика*. Ниш: Филозофски факултет, 2022.
- НОВАКОВИЋ, Александар. „Најчешће недоумице предавача у вези са наставом српског као страног језика”. *Филолог*, 25, стр. 115–142, 2022. ISSN 1986-5864 e-ISSN 2233-1158 УДК 811.163.41:378.147 DOI: 10.21618/fil2225115n
- АРСИЋ, Miroslav *Kako (ne) ocenjivati učenike*, Kruševac: Viša škola za obrazovanje vaspitača, 1996.
- BICKMAN, Leonard. Social roles and uniforms: Clothes make the person”. *Psychology Today*, 7(11), 49–51, 1974.
- BJEKIĆ, Dragana. Uspešnost u nastavi i empatija nastavnika. *Psihologija*, Vol. 33, br. 3–4, 499–520, 2000.
- FREEBURG, Beth Wrinfey, Workman, Jane E. Media frames regarding teacher dress: Implications for career and technical education teacher preparation. *Career and Technical Education Research*, 35(1), 29–45, 2010.
- JOHNSON, Norris Brock. *Clothing and dress-symbols of stratification in schools and in society: A descriptive study*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina, 1982. RADOVANOVIĆ, Milorad. *Spisi iz kontekstualne lingvistike*. Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1997.
- KREMZER, Nikola. *Didaktičko-metodski aspekt nastave srpskohrvatskog kao stranog*. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 29–33, 1984.
- LITTLEWOOD, William & Yu, Baohua. First language and target language in the foreign language classroom. *Language Teaching - LANG TEACH*. 2009. 42. 10.1017/S0261444809990310.
- PRĆIĆ, T., Dražić, J., Milić, M., Ajdžanović, M., Filipović-Kovačević, S., Panić-Kavgić, O., Stepanov, S. (2021). *Srpski rečnik novijih anglicizama* (1. elektronsko izd.). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2021. <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>
- RYANS, D. G. *Characteristics of teachers*. Washington D.C.: American Council on Education, 1970.
- TURNBULL, M., Arnett K. Teachers’ uses of the target and first languages in second and foreign language classrooms. *Annual Review of Applied Linguistics* 22, 204–218, 2002.
- VELIMIRAC, Svetlana. Uloga nastavnika srpskog kao stranog jezika. У: *Српски као страни језику теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 27–35, 2016.
- VUKASOVIĆ, Ante. *Pedagogija*. Samobor: Zagreb, 1990.

Aleksandar M. Novaković

Jovana R. Jaćimović

WORK BIOGRAPHIES OF TEACHERS OF SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE ON THE ONLINE PLATFORM PREPLY

The paper analyzes the work biographies of Serbian as a foreign language lecturers on the platform *Preply*, with the aim of creating a clearer picture of the qualifications they possess, but also of the ways in which they present themselves to potential students. For the purposes of the research, the observation method, the descriptive method and the theoretical analysis method with the content analysis technique were used. The material for this research consisted of a total of 67 work biographies. The analysis of the collected data showed that the role of teachers is played by professors of Serbian as a mother tongue and Serbian as a foreign language, then professors of foreign languages (Russian, English, Italian, Arabic, French and Spanish), professors of chemistry, music, medicine, mathematics, then economists, engineers, psychologists, handball players, tennis players, and even those who, apart from being native speakers of the Serbian language, have no special professional qualifications. In this connection, appropriate legalities were observed in the writing of work biographies and the design of their constituent parts.

Keywords: Serbian as a foreign language, lecturer(s), language learning platforms, *Preply*, freelancer(s).